

بررسی تأثیر آموزش و ارزیابی کارآموزی در عرصه پرستاری سلامت جامعه به روش پورتفولیو بر رضایتمندی دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ایلام

آرمان آزادی^{۱*}، معصومه بستامی^۲، محمدرضا بسطامی^۲

^۱ استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام، ایران
^۲ کارشناسی ارشد، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام، ایران
 * نویسنده مسئول: آرمان آزادی، استادیار، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام، ایلام، ایران. ایمیل: azadi.arman@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۰۹/۰۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۳/۲۱

چکیده

مقدمه: در سال‌های اخیر استفاده از پورتفولیو به عنوان یک ابزار جهت آموزش و ارزیابی در میان رشته‌های علوم پزشکی مورد توجه قرار گرفته است. این مطالعه با هدف تعیین تأثیر آموزش و ارزیابی واحد کارآموزی در عرصه سلامت جامعه دانشجویان پرستاری به روش پورتفولیو بر میزان رضایتمندی آنان انجام شد.

روش کار: این مطالعه از نوع نیمه تجربی است که نمونه‌های آن شامل ۳۰ دانشجوی سال آخر پرستاری بودند که در ۱۰ مرکز بهداشتی-درمانی شهری تقسیم شدند و به صورت تصادفی ۵ مرکز به هر یک از گروه‌های مداخله و کنترل تخصیص یافت. در گروه مداخله آموزش و ارزیابی به روش پورتفولیو صورت گرفت در حالیکه در گروه کنترل آموزش و ارزیابی به شیوه معمول بود. ابزار جمع آوری داده‌ها یک پرسشنامه محقق ساخته بود که پس از مداخله توسط مشارکت کنندگان هر دو گروه تکمیل شد.

یافته‌ها: نتایج مطالعه نشان داد که میانگین کلی نمره رضایتمندی نمونه‌های گروه مداخله ۲۱/۲۶ (۲/۱۵) و در گروه کنترل ۱۴/۴۶ (۲/۷۷) بود که از این نظر اختلاف میانگین نمرات گروه‌ها معنی دار بود ($P < 0/001$). همچنین در اغلب سؤالات پرسشنامه میانگین امتیاز دانشجویان گروه مداخله به طور معنی داری نسبت به گروه کنترل بالاتر بود.

نتیجه گیری: نتایج این مطالعه حاکی از مؤثر بودن پورتفولیو به عنوان یک ابزار جهت آموزش و ارزیابی بالینی دانشجویان پرستاری است. با این حال ارائه آموزش‌های لازم جهت آشنایی دانشجویان و مربیان با این روش جهت کسب نتایج بهتر توصیه می‌شود.

واژگان کلیدی: پورتفولیو، دانشجوی پرستاری، یادگیری بالینی، ارزیابی بالینی

تمامی حقوق نشر برای انجمن علمی پرستاری ایران محفوظ است.

مقدمه

مربیان آنها از روش‌های ارزیابی بالینی مناسب استفاده نمی‌کنند (۲). خطاهای شایع ارزشیابی بالینی دانشجویان شامل عدم کنترل کار تک تک دانشجویان، دادن نمرات غیر واقعی به دانشجوی، عدم شرکت دانشجوی در ارزیابی، عدم تقسیم منصفانه نمره، عدم بررسی مهارت‌های قبلی دانشجوی، عدم انعکاس نقاط ضعف و قوت به دانشجوی، ارزیابی به روش انشایی و چهار گزینه‌ای و عدم ارزیابی بر اساس اهداف گزارش شده است (۴، ۵).

لذا به منظور ارزیابی یادگیری فراگیران در محیط‌های واقعی، آزمون‌های عملکردی می‌توانند مفید باشند. در آزمون‌های عملکردی که به آنها آزمون‌های واقعی یا اصیل نیز گفته می‌شود، فرایندها و فرآورده‌های واقعی دانشجویان به طور مستقیم سنجش می‌شوند (۶). در گذشته استفاده از فنون ارزشیابی عملکردی برای سنجش فرایندها و فرآورده‌های یادگیری چندان معمول نبود، اما در سال‌های اخیر استفاده

ارزیابی یادگیری فراگیران یکی از مهمترین ارکان برنامه ریزی آموزشی است که بدون آن نمی‌توان به کیفیت آموزش پی برد. فرایند ارزیابی شامل جمع آوری و تفسیر داده‌ها بوده و یکی از فرایندهای دشوار آموزشی محسوب می‌شود. ارزیابی یادگیری فراگیران در محیط‌های بالینی که نیازمند مشاهده عملکرد فراگیران در محیط‌های واقعی می‌باشد به مراتب مشکل‌تر از ارزیابی کلاسی است (۱). نتایج پژوهش‌های انجام شده در کشور نیز نشان می‌دهد که ارزیابی بالینی دانشجویان علوم پزشکی مناسب نمی‌باشد. در طرح تحول آموزش علوم پزشکی که اخیراً از سوی معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به دانشگاه‌ها ابلاغ شده است نیز به این مشکل اشاره شده و بسته ارتقا نظام ارزیابی و آزمون‌ها بر همین اساس تدوین و در اختیار دانشگاه‌های علوم پزشکی قرار گرفته است (۲، ۳). دل آرام و آئین نشان دادند که ۷۵ درصد دانشجویان پرستاری اعتقاد دارند که

کارآموزی در عرصه واحد سلامت جامعه، رضایت جهت شرکت در مطالعه و تکمیل ابزار پژوهش بود. دانشجویان در ۱۰ مرکز بهداشتی-درمانی شهری گروه بندی شدند به طوریکه به هر مرکز ۳ دانشجوی تخصصی یافت. سپس مراکز به صورت تصادفی در هریک از گروههای مداخله و کنترل طبقه بندی شدند بطوریکه ۵ مرکز به عنوان گروه مداخله و ۵ مرکز به عنوان گروه کنترل انتخاب شدند. در مراکز گروه مداخله آموزش و ارزیابی به روش پورتفولیو به مدت یکماه اجرا شد در حالیکه مراکز گروه کنترل آموزش و ارزیابی به شیوه روتین دوره‌های گذشته انجام شد. در یک جلسه توجیهی دانشجویان گروه مداخله از نحوه آموزش و ارزیابی به شیوه پورتفولیو آگاهی یافتند و دفترچه راهنما و طرح درس در اختیار آنان قرار گرفت. از دانشجویان خواسته شد شواهد مربوط به اهداف یادگیری که در طرح درس آمده بود (مانند واکسیناسیون، بهداشت مادر و کودک، بهداشت مادران باردار، بازدیدهای بهداشتی و آموزش به مددجو) را مستند ساخته و در یک مجموعه کار شخصی جمع آوری نمایند. در مورد هر هدف یادگیری جمع آوری حداقل دو مورد شواهد الزامی بود. از مشارکت کنندگان خواسته شد تا نیازهای یادگیری خود را نیز در زمان تکمیل پورتفولیو یادداشت نمایند. در پایان هر هفته جلسه‌ای با حضور مربی در بخش برگزار شد و از طریق بحث گروهی گزارش کار دانشجویان و شواهد جمع آوری شده مورد بررسی قرار می‌گرفت و بازخورد لازم ارائه می‌شد. در تمام طول کارآموزی از دانشجویان خواسته شد تا با استفاده از مهارت خودارزیابی نقاط ضعف و قوت و نیازهای یادگیری خود را مشخص سازند و تحت نظارت مربی برنامه‌های خود را دنبال کنند. در انتهای دوره دانشجویان می‌بایست تمامی شواهد و مستندات خود را در قالب یک دفترچه به مربی مربوطه تحویل دهند.

در گروه کنترل آموزش به روش روتین انجام شد. در ابتدای دوره، طرح درس بالینی در اختیار دانشجویان قرار گرفت و اهداف و تکالیف دانشجویان توضیح داده شد و مباحث مرتبط با اهداف آموزشی به صورت کنفرانس بالینی بین دانشجویان تقسیم شد. ارزیابی بالینی نیز توسط فرمهای رایج دانشکده و پرسش و پاسخ از دانشجویان انجام شد. ابزار جمع آوری داده‌ها یک پرسشنامه دو قسمتی بود. بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک شرکت کنندگان مانند سن، جنس، میزان رضایت از رشته پرستاری و معدل بود. بخش دوم شامل یک پرسشنامه محقق ساخته در خصوص رضایت دانشجویان از نحوه آموزش و ارزیابی بود که با استفاده از مرور متون طراحی شد (۱-۳، ۹، ۱۰). این پرسشنامه شامل ۱۳ گویه بود که دانشجویان به هر گویه به صورت مقیاس لیکرت سه گزینه‌ای با یکی از عبارات "رضایت دارم"، "رضایت نسبی" و یا "رضایت ندارم" پاسخ می‌دادند. جمع امتیازات پرسشنامه ۲۶ امتیاز بود که نشان دهنده رضایت کامل فرد از آموزش و ارزشیابی به روش پورتفولیو بود. جهت تأیید روایی پرسشنامه از روش روایی صوری و محتوا استفاده شد. بدین ترتیب که پرسشنامه در اختیار ۱۰ نفر از اساتید پرستاری صاحب نظر در حوزه آموزش و ارزشیابی قرار گرفت و نظرات اصلاحی آنان اعمال گردید. همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۲ بدست آمد. این طرح به عنوان طرح پژوهش در آموزش در مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه علوم پزشکی ایلام تصویب شد. قبل از انجام مطالعه اجازه انجام مطالعه توسط کمیته اخلاق دانشگاه کسب شد. سپس رضایت دانشجویان جهت

از این شیوه‌های سنجش و اندازه‌گیری مورد توجه قرار گرفته است (۷). انواع مختلفی از آزمونهای عملکردی وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به آزمون کتبی عملکردی، آزمون شناسایی، انجام عملکرد در موقعیتهای شبیه سازی شده، نمونه کار و پورتفولیو اشاره کرد (۸، ۹). یادگیری مبتنی بر پورتفولیو (Portfolio Based Learning) یک روش یادگیری فعال است که در اواسط دهه ۱۹۸۰ این روش وارد حیطه آموزش شد و به عنوان وسیله‌ای برای ارزیابی عملکرد فراگیران مورد استفاده قرار گرفت. این روش در عین فراگیر محور بودن، برآیند محور و ارتقا دهنده یادگیری عمیق و ارزشمند است (۸). یادگیری مبتنی بر پورتفولیو شامل مجموعه‌ای طرح ریزی شده و هدفمند از بهترین مدارک و شواهدی است که چگونگی پیشرفت یادگیرنده و گامهای رسیدن به اهداف آموزشی را شامل می‌شود (۹). این روش یک گزارش کیفی و تفسیری از یادگیری است که مربی با آن قادر به ارزیابی مداوم فراگیر است. پایه نظری پورتفولیو، یادگیری مبتنی بر نظریه یادگیری بالین است که در آن تفکر انتقادی، خودارزیابی و یادگیری خود-هدایتی (self-directed learning) وجود دارد و دانشجویان را مسئول یادگیری خود معرفی می‌کند. پورتفولیو می‌تواند هم برای اهداف آموزشی و هم برای اهداف سنجش و ارزیابی مورد استفاده قرار گیرد. (۷، ۱۰).

مطالعات نشان داده است یادگیری مبتنی بر پورتفولیو در یادگیری و ارزیابی دانشجویان پرستاری در محیط بالینی مفید است (۱، ۲، ۴، ۹، ۱۰). در مطالعه McMullan دانشجویان پرستاری پورتفولیو را به عنوان یک روش مناسب که شواهد خوبی برای عملکرد بالینی فراهم می‌کند ارزیابی نمودند. آنان همچنین بیان نمودند که این روش ضمن آگاه نمودن آنان از نقاط قوت و ضعف عملکردشان، یادگیری مستقل آنان را بهبود می‌بخشد (۹). در مطالعه اسدی حویزیان و همکاران نیز اغلب دانشجویان پرستاری رضایت خود را در استفاده از این روش به منظور ارزیابی بالینی بیان نمودند (۴). از مزایای مهم روش پورتفولیو می‌توان به یکپارچه سازی تئوری و بالین، کاهش شوک واقعیت در زمان ورود به بالین که بسیاری از دانشجویان آن را تجربه می‌کنند، آگاهی دانشجویان از نقاط قوت و ضعف، تشویق فراگیر به تقویت یادگیری، ایجاد احساس مسؤولیت در فراگیر نسبت به یادگیری خود و افزایش اعتماد به نفس و اطمینان، مشارکت فعال فراگیر در فرایند آموزش و ارزیابی، مشارکت فعال معلم جهت ارائه بازخورد، افزایش تعامل فراگیر و معلم، اشاره نمود (۱، ۲، ۷). با توجه به تجربه محقق در کارآموزی در عرصه درس بهداشت جامعه و نارضایتی دانشجویان از چگونگی آموزش و ارزیابی این واحد و نیز نتایج سایر مطالعات مبنی بر نارضایتی دانشجویان در شیوه ارزیابی واحدهای بالینی، این مطالعه با هدف تعیین تأثیر آموزش و ارزیابی واحد کارآموزی در عرصه سلامت جامعه دانشجویان پرستاری به روش پورتفولیو بر میزان رضایتمندی آنان انجام شد.

روش کار

این مطالعه کمی از نوع نیمه تجربی می‌باشد که در آن همه ۳۰ دانشجوی ترم هشتم پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ایلام در سال ۹۳ در دوره کارآموزی در عرصه واحد سلامت جامعه، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل گذراندن واحد

استفاده گردید.

یافته‌ها

میانگین سنی (انحراف معیار) نمونه‌های گروه مداخله و کنترل به ترتیب ۲۱/۶ (۱/۰۵) و ۲۱/۶ (۱/۵) بود. بیشتر دانشجویان، دختر و مجرد بودند و معدل ترم قبل آنان ۱۶-۱۴ بود. بین دو گروه مداخله و کنترل از نظر متغیرهای دموگرافیک اختلاف معنی داری مشاهده نشد (جدول ۱).

شرکت در این مطالعه اخذ شد و به آنان اطمینان داده شد که شرکت آنان در مطالعه کاملاً اختیاری است و در هر یک از مراحل پژوهش در صورت تمایل می‌توانند از مطالعه خارج شوند. تجزیه و تحلیل داده با استفاده از نرم افزار SPSS-13 انجام شد. با توجه به نتایج آزمون کولموگورو-اسمیرنو برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون پارامتری تی مستقل به منظور مقایسه میانگین نمرات دو گروه استفاده شد. همچنین از آزمون کای دو برای مقایسه ویژگیهای دموگرافیک دو گروه

جدول ۱: خصوصیات فردی دانشجویان در هر یک از گروههای مداخله و کنترل

متغیرهای فردی	گروه مداخله	گروه کنترل	P
سن			۰/۷۴۱
۲۰-۲۱	۹(۶۰٪)	۱۱(۷۳/۳٪)	
۲۱-۲۲	۳(۲۰٪)	۲(۱۳/۳٪)	
۲۲<	۹(۲۰٪)	۲(۱۳/۳٪)	
جنس			۰/۳۴۱
مرد	۵(۳۳/۳٪)	۳(۲۰٪)	
زن	۱۰(۶۶/۷٪)	۱۲(۸۰٪)	
تأهل			۰/۵
مجرد	۱۳(۸۶/۷٪)	۱۴(۹۳/۳٪)	
متأهل	۲(۱۳/۳٪)	۱(۶/۷٪)	
معدل			۰/۷۹۱
۱۴>	۲(۱۳/۳٪)	۲(۱۳/۳٪)	
۱۴-۱۶	۱۱(۷۳/۳٪)	۱۲(۸۰٪)	
۱۶-۱۸	۱(۶/۷٪)	۱(۶/۷٪)	
۱۸<	۱(۶/۷٪)	۰(۰٪)	

جدول ۲: مقایسه میانگین نمرات رضایتمندی دانشجویان گروههای مداخله و کنترل

سوالات	Mean گروه مداخله (SD)	Mean گروه کنترل (SD)	P
اهداف درس در اولین روز کار بالینی ارائه می‌شود	۱/۸۰ (۰/۵۶)	۱/۱۳ (۰/۵۱)	۰/۰۰۲
آموزش دانشجویان در راستای اهداف کار بالینی است	۱/۷۳ (۰/۴۵)	۱/۰۶ (۰/۵۹)	۰/۰۰۲
تمرکز دانشجو بر روی موضوعات مربوط به درس است	۱/۸۰ (۰/۴۱)	۱/۲۶ (۰/۴۵)	۰/۰۰۲
برنامه به شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشجو می‌پردازد	۱/۴۶ (۰/۵۱)	۰/۸۰ (۰/۶۷)	۰/۰۰۵
انگیزه برای استفاده از کتاب‌ها و سایر منابع علمی ایجاد شده است	۱/۴۶ (۰/۵۱)	۱/۱۳ (۰/۶۳)	۰/۱۲۸
امکان یادگیری مستقل در طی دوره اتفاق می‌افتد	۱/۴۶ (۰/۵۱)	۰/۸۶ (۰/۵۱)	۰/۰۰۴
دانشجو در فرایند یادگیری مشارکت فعال دارد	۱/۶۶ (۰/۴۸)	۰/۹۳ (۰/۵۹)	۰/۰۰۱
بین آموخته‌های تئوری و فعالیتهای بالینی هماهنگی وجود دارد.	۱/۵۳ (۰/۵۱)	۱/۰۰ (۰/۶۵)	۰/۰۲۰
باز خورد لازم از سوی مربی ارائه می‌شود	۱/۸۰ (۰/۴۱)	۱/۲۶ (۰/۴۵)	۰/۰۰۲
ارزشیابی با اهداف آموزشی در کارآموزی همخوانی دارد	۱/۶۶ (۰/۴۸)	۱/۱۳ (۰/۵۱)	۰/۰۰۷
نظارت کافی بر روند آموزش بالینی وجود دارد	۱/۶۰ (۰/۵۰)	۱/۴۶ (۰/۵۱)	۰/۴۸۱
دانشجو از نحوه ارزشیابی بالینی رضایت دارد	۱/۶ (۰/۵۰)	۱/۱۳ (۰/۶۳)	۰/۰۳۵
فعالیت مربی توسط دانشجو ارزشیابی می‌شود	۱/۶۶ (۰/۴۸)	۱/۱۳ (۰/۵۱)	۰/۰۰۷

نمرات گروهها معنی دار بود ($P < ۰/۰۰۱$). همچنین بین میانگین نمره رضایتمندی کل و متغیرهای سن، جنس، معدل و وضعیت تأهل در

میانگین کلی نمره رضایتمندی نمونه‌های گروه مداخله ۲۱/۲۶ (۲/۱۵) و در گروه کنترل ۱۴/۴۶ (۲/۷۷) بود که از این نظر اختلاف میانگین

پورتفولیو برای آموزش و ارزیابی دانشجویان پرستاری، دانشجویان رضایت بالاتری را نسبت به گروه کنترل گزارش کردند و همسویی اهداف آموزشی با موضوعات موجود در روش ارزیابی گزارش شد (۴). همسو با نتایج برخی مطالعات در مطالعه حاضر دانشجویان گزارش نمودند که روش پورتفولیو در شناسایی نقاط ضعف و قوتشان کمک کننده بوده است و سبب شده با انگیزه و اشتیاق بیشتری به یادگیری موضوعات بپردازند (۲، ۴). در این مطالعه همچنین بازخورد از سوی مربی در گروه مداخله به طور معنی داری نسبت به گروه کنترل بالاتر بود. مطالعات گذشته در رشته‌های مختلف نشان داده‌اند که پورتفولیو در بهبود ارتباط بین مربی و فراگیر مؤثر است. Lonka و همکاران (۲۰۰۱) دریافتند که استفاده از پورتفولیو سبب می‌شود که دانشجویان پزشکی بازخوردهای بهتری به مربیان خود ارائه دهند و مربیان را از نیازهای آموزشی دانشجویان آگاه می‌کند (۱۶). همچنین در مطالعه Dahllof و همکاران (۲۰۰۴) دانشجویان دندانپزشکی گزارش نمودند که استفاده از پورتفولیو سبب ساختارمند شدن مباحثه بین مربی و فراگیر می‌شود (۱۷).

همسو با تحولات جهانی در آموزش دانشجویان گروه‌های پزشکی، بکارگیری شیوه‌های نوین آموزش و ارزیابی بالینی دانشجویان در کشورمان ضروری است که در طرح تحول نظام سلامت نیز بدان پرداخته شده است. با توجه به اینکه در رشته پرستاری بیش از ۵۰ درصد واحدهای ارائه شده به دانشجو ماهیت بالینی دارند، تحول در آموزش و ارزیابی دانشجویان پرستاری یکی از اولویتهای آموزشی این رشته است. نتایج این مطالعه نشان داد که پورتفولیو به عنوان یک روش آموزش و ارزیابی در بهبود رضایتمندی دانشجویان مؤثر بوده است. با توجه به نوپا بودن این روش در کشورمان لازم است هم مربیان و هم دانشجویان در خصوص این روش آموزشهای کافی دریافت کنند. نتایج برخی مطالعات حاکی از آن است که زمان بر بودن این روش و نیز حجم بالای تکالیف تا حدودی می‌تواند برای دانشجویان خسته کننده باشد و در مواردی سبب افزایش اضطراب دانشجویان می‌شود که این سبب کاهش انگیزه دانشجویان برای استفاده از این روش می‌شود (۷، ۹). لذا مربیان باید به دانشجویان آموزش دهند که تا حد امکان تکمیل پورتفولیو به صورت ساده و مؤثر صورت گیرد و صرفاً نکات کلیدی و مهم ثبت شوند و در سایر موارد از بحث و گفتگو استفاده شود. همچنین دانشجویان بایستی با ساختار و محتوای این روش و نحوه جستجو و کسب شواهد آشنایی کافی داشته باشند. به علاوه حمایت و راهنمایی دانشجویان در خصوص چگونگی استفاده از پورتفولیو و برگزاری منظم جلسات بازخورد به دانشجو ضروری است. همچنین حمایت و ارائه آموزشهای لازم به مربیان نیز در خصوص این روش ضروری است زیرا در غیر اینصورت مربیان قادر نخواهند بود بازخورد مؤثری به دانشجویان ارائه نمایند که این امر سبب کاهش تأثیر این روش آموزشی خواهد شد.

این مطالعه نیز مانند سایر مطالعات با نمونه‌های انسانی دارای محدودیت‌هایی است. این مطالعه صرفاً در خصوص دانشجویان پرستاری‌ترم هشتم که درس کارآموزی در عرصه سلامت جامعه را داشتند انجام شد که تعمیم نتایج را به سایر دانشجویان پرستاری با مشکل مواجه می‌کند. همچنین با توجه به اینکه دانشجویان از قبل توسط مدیر گروه بندی شده بودند، امکان تخصیص تصادفی تک

گروه‌های مداخله و کنترل تفاوت معنی داری مشاهده نشد. در سؤالات مرتبط با «ارائه اهداف درس در اولین روز کار بالینی»، «آموزش دانشجویان در راستای اهداف کار بالینی»، «تمرکز دانشجو بر روی موضوعات مربوط به درس»، «شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشجو»، «یادگیری مستقل در طی دوره»، «مشارکت فعال دانشجو در فرایند یادگیری»، «هماهنگی بین آموخته‌های تئوری و فعالیتهای بالینی»، «ارائه بازخورد لازم از سوی مربی»، «همخوانی بین ارزشیابی با اهداف آموزشی کارآموزی»، «رضایت از نحوه ارزشیابی بالینی» و «ارزشیابی فعالیت مربی توسط دانشجو» میزان رضایتمندی دانشجویان گروه مداخله به طور معنی داری بالاتر از میانگین نمرات دانشجویان گروه مداخله بود ($P < 0.05$). با این حال در سؤالات مرتبط با «ایجاد انگیزه برای استفاده از کتابها و سایر منابع علمی» و «نظارت کافی بر روند آموزش بالینی» بین دو گروه تفاوت معنی داری مشاهده نشد (جدول ۲).

بحث

این مطالعه با هدف تعیین تأثیر نحوه آموزش و ارزیابی واحد کارآموزی در عرصه سلامت جامعه دانشجویان پرستاری به روش پورتفولیو بر میزان رضایتمندی آنان انجام شد. پورتفولیو به عنوان یک روش مناسب برای نشان دادن صلاحیت بالینی دانشجویان دانشجویان پرستاری در مطالعات مختلف معرفی شده است (۱، ۲، ۴، ۱۰). نتایج مطالعه نشان داد که در گروهی که آموزش و ارزیابی از طریق پورتفولیو صورت گرفت، دانشجویان میزان رضایتمندی بالاتری را نسبت به گروه آموزش به روش روتین گزارش کردند. نتایج مطالعات انجام شده در خارج از کشور نیز نشان می‌دهد که پورتفولیو در توسعه خود آگاهی، رشد فردی و یادگیری مستقل مؤثر است (۷، ۹، ۱۱). همسو با نتایج سایر مطالعات، در مطالعه حاضر دانشجویان گروه مداخله گزارش نمودند که پورتفولیو در بهبود یادگیری مستقل مؤثر بوده است (۱، ۲، ۱۲). همچنین کاربرد پورتفولیو در کاهش فاصله بین تئوری و بالین توسط نمونه‌های گروه مداخله عنوان شد. در مطالعه هریس و همکاران (۲۰۰۱) نیز از نوشتار انعکاسی به عنوان یکی از اجزای اصلی پورتفولیو که به دانشجویان در پیوند بین تئوری و بالین کمک می‌کند، نام برده شد (۱۳). با این حال در مطالعه مک مولان (۲۰۰۸) دانشجویان پرستاری گزارش نمودند که علی‌رغم تأثیر پورتفولیو بر رشد فردی و توسعه خودآگاهی، این روش کاملاً در ارزیابی مهارت‌های بالینی و یکپارچه سازی تئوری و بالین مؤثر نمی‌باشد (۹). با این حال در مطالعه ولی زاده و همکاران (۱۳۹۰) بکارگیری پورتفولیو در مقایسه با روش تلفیقی یادگیری معنی داری را در دانشجویان پرستاری در بخش مراقبتهای ویژه قلبی ایجاد کرد (۱۰). نتایج مطالعات کریمیان و همکاران (۱۳۸۸) و کومار و همکاران (۲۰۰۸) نیز نشان داده است که آموزش و ارزشیابی با استفاده از روش پورتفولیو از طریق افزایش مشارکت دانشجو در فرآیند یادگیری و بهبود کاربرد اصول و مفاهیم تئوری در آموزش بالینی موجب افزایش میزان یادگیری خواهد شد (۱۴، ۱۵).

در مطالعه حاضر همچنین میزان رضایت دانشجویان از ارزیابی به شیوه پورتفولیو به طور معنی داری نسبت به روش روتین بالاتر بود و اغلب دانشجویان عنوان نمودند که ارزیابی مطابق با اهداف کارآموزی صورت گرفته است. در مطالعه حویزیان و همکاران (۱۳۹۳) نیز استفاده از

علاوه بر بهبود فرایند یادگیری در فراگیران، در توانمند نمودن مدرسان پرستاری در بالین نیز مؤثر است و به آنان کمک می‌کند تا با برنامه ریزی بهتر و ارائه بازخورد، شرایط و کیفیت یادگیری را ارتقا دهند.

سپاسگزاری

این مطالعه در قالب طرح پژوهش در آموزش در مرکز مطالعات و توسعه دانشگاه علوم پزشکی ایلام مورد تصویب قرار گرفته است. بدین وسیله از حمایت‌های مالی دانشگاه و کلیه دانشجویان و پرسنل مراکز بهداشتی که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند قدردانی می‌شود.

References

1. Latifi M, Shaban M, Nikbakht Nasrabadi A, Mehran A, Parsa Yekta Z. [Effect of clinical evaluation with portfolio on critical thinking skills of nursing students]. *Iranian J Med Educ*. 2011;11(4):368-81.
2. Delaram M. [Clinical education from the viewpoints of nursing and midwifery students in Shahrekord University of Medical Sciences]. *Iranian J Med Educ*. 2006;6(2):129-35.
3. Mardani Hamuleh M, Heidari H, Changiz T. [Evaluation of clinical education status from the viewpoints of nursing students]. *Iranian J Med Educ*. 2011;10(4):500-11.
4. Assadi S, Shariati A, Haghghi S, Latifi SM, Sheini-Jaberi P. [Effects of clinical education and evaluation with portfolio method on nursing students' satisfaction: a clinical trial]. *J Clin Nurs Midwifery*. 2014;3(3):70-9.
5. Peyman H, Darash M, Sadeghifar J, Yaghoubi M, Yamani N, Alizadeh M. [Evaluating the viewpoints of nursing and midwifery students about their clinical educational status]. *Iranian J Med Educ*. 2011;10(5):1121-30.
6. Rees CE, Shepherd M, Chamberlain S. The utility of reflective portfolios as a method of assessing first year medical students' personal and professional development. *Reflective Pract*. 2005;6(1):3-14. DOI: [10.1080/1462394042000326770](https://doi.org/10.1080/1462394042000326770)
7. Schaffer MA, Nelson P, Litt E. Using portfolios to evaluate achievement of population-based public health nursing competencies in baccalaureate nursing students. *Nurs Educ Perspect*. 2005;26(2):104-12. PMID: [15921127](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15921127/)
8. Nairn S, O'Brien E, Traynor V, Williams G, Chapple M, Johnson S. Student nurses' knowledge, skills and attitudes towards the use of portfolios in a school of nursing. *J Clin Nurs*. 2006;15(12):1509-20. DOI: [10.1111/j.1365-2702.2005.01432.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2005.01432.x) PMID: [17118073](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17118073/)

تک دانشجویان به گروه‌های مداخله و کنترل وجود نداشت و صرفاً در گروهها تخصیص تصادفی صورت گرفت. پیشنهاد می‌شود این روش در سایر عرصه‌های آموزش پرستاری و خصوصاً آموزش بالینی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین توصیه می‌شود میزان رضایت مربیان از بکارگیری این روش در بالین مورد مطالعه قرار گیرد.

نتیجه گیری

بر اساس نتایج این مطالعه آموزش و ارزشیابی به روش کارپوشه بر بهبود رضایت دانشجویان پرستاری مؤثر است. استفاده از این روش

9. McMullan M. Using portfolios for clinical practice learning and assessment: the pre-registration nursing student's perspective. *Nurse Educ Today*. 2008;28(7):873-9. DOI: [10.1016/j.nedt.2007.11.006](https://doi.org/10.1016/j.nedt.2007.11.006) PMID: [18180078](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18180078/)
10. Valizadeh S, Rahmani A, Davoodi A, Aminiaee N. [Comparison of the effect of clinical education and assessment using portfolio and blended methods on cognitive learning of nursing students in clinical settings]. *Iranian J Med Educ*. 2011;11(3):245-53.
11. Coffey A. The clinical learning portfolio: a practice development experience in gerontological nursing. *J Clin Nurs*. 2005;14(8B):75-83. DOI: [10.1111/j.1365-2702.2005.01279.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2005.01279.x) PMID: [16083488](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16083488/)
12. Buckley S, Coleman J, Khan K. Best evidence on the educational effects of undergraduate portfolios. *Clin Teach*. 2010;7(3):187-91. DOI: [10.1111/j.1743-498X.2010.00364.x](https://doi.org/10.1111/j.1743-498X.2010.00364.x) PMID: [21134181](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21134181/)
13. Harris S, Dolan G, Fairbairn G. Reflecting on the use of student portfolios. *Nurse Educ Today*. 2001;21(4):278-86. DOI: [10.1054/nedt.2000.0545](https://doi.org/10.1054/nedt.2000.0545) PMID: [11339871](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11339871/)
14. Heidari T. [The effect of Portfolio's evaluation on learning and satisfaction of midwifery students]. *Arak Med Univ J*. 2010;12(4):81-8.
15. Sahu SK, Soudarssanane M, Roy G, Premrajan K, Sarkar S. Use of Portfolio-based Learning and Assessment in Community-based Field Curriculum. *Indian J Community Med*. 2008;33(2):81-4. DOI: [10.4103/0970-0218.40873](https://doi.org/10.4103/0970-0218.40873) PMID: [19967029](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19967029/)
16. Lonka K, Slotte V, Halttunen M, Kurki T, Tiitinen A, Vaara L, et al. Portfolios as a learning tool in obstetrics and gynaecology undergraduate training. *Med Educ*. 2001;35(12):1125-30. PMID: [11895236](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11895236/)
17. Dahllof G, Tsilingaridis G, Hindbeck H. A logbook for continuous self-assessment during 1 year in paediatric dentistry. *Eur J Paediatr Dent*. 2004;5(3):163-9. PMID: [15471525](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/15471525/)

The Effect of Clinical Learning and Assessment of Community Health Nursing Apprenticeship Using Portfolio Method on Nursing Students' Satisfaction

Arman Azadi ^{1,*}, Masoumeh Bastami ², Mohammad Reza Bastami ²

¹ Assistant Professor, Faculty of Nursing and Midwifery, Nursing Department, Ilam University of Medical Sciences, Ilam, Iran

² MSc Student, Nursing Department, Faculty of Nursing and Midwifery, Ilam University of Medical Sciences, Ilam, Iran

* **Corresponding author:** Arman Azadi, Assistant Professor, Faculty of Nursing and Midwifery, Nursing Department, Ilam University of Medical Sciences, Ilam, Iran. E-mail: azadi.arman@gmail.com

Received: 10 Jun 2016

Accepted: 26 Nov 2016

Abstract

Introduction: In recent years, the use of portfolio as a learning and assessment method has become more widespread in medical education. The aim of this study was to examine nursing students' satisfaction toward using portfolio for educating and assessment of community health nursing apprenticeship.

Methods: This was a quasi-experimental study. The study samples included all the final year nursing students (n = 30) which were spread in 10 urban health centers of Ilam city. The urban health centers were randomly allocated to each of the experimental and control groups. In the experimental group, the education and assessment were performed using portfolio and in the control group, the learning and assessment activities were conducted using the routine method. The data collection tool was a validated questionnaire designed according to previous studies, which was filled by the study participants in both groups after the intervention.

Results: The finding showed that the mean (SD) of overall satisfaction scores in experimental and control groups were 21.26 (2.15) and 14.46 (2.77), respectively (P < 0.001). Furthermore, in most of the satisfaction items of the questionnaire, the participants of the experimental group had significantly higher scores than the control group.

Conclusions: The findings of this study highlighted the effectiveness of portfolio as a learning and assessment tool of nursing students in apprenticeship courses. However, it is essential that students and tutors be given clear guidelines on principle and structure of the portfolio.

Keywords: Portfolio, Nursing Student, Clinical Learning, Clinical Assessment